

KITOBXONLIKNING XAYOTDAGI MUVAFFAQIYATGA TA’SIRI

Madina Xolmatova

*Buloqboshi tuman Axborot kutubxona markazi fondni butlash,
saqlash va ularga xizmat ko‘rsatish xizmati rahbari*

Annotatsiya: Mazkur maqolada kitobxonlikning inson hayotidagi muvaffaqiyatga erishishdagi o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Kitob mutolaasi shaxsiy rivojlanish, tafakkur kengayishi, nutq boyligi va ijtimoiy faollikni oshirishda muhim omil sifatida namoyon bo‘ladi. Muallif tomonidan o‘tkazilgan kuzatuvlar, psixologik va pedagogik manbalar tahlili asosida kitobxonlikning bilim darajasi, kasbiy yutuqlar va ijtimoiy mavqega bevosita ta’siri yoritiladi. Shuningdek, kitobxonlikni targ‘ib qilishning zamonaviy shakllari va yosh avlod orasida kitobga bo‘lgan qiziqishni oshirish usullari muhokama etiladi. Tadqiqot natijalari kitobxonlikning ijtimoiy va shaxsiy muvaffaqiyatga erishishda hal qiluvchi omil ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: kitobxonlik, muvaffaqiyat, shaxsiy rivojlanish, nutq madaniyati, bilim olish.

Zamonaviy dunyoda insonning ijtimoiy hayotdagi muvaffaqiyati ko‘plab omillar bilan belgilanadi. Ulardan eng asosiylaridan biri bu – kitobxonlikdir. Kitob nafaqat bilim manbai, balki tafakkurni shakllantiruvchi, nutqni boyituvchi va ma’naviyatni yuksaltiruvchi vositadir. Har bir muvaffaqiyatli shaxsning hayot yo‘lini kuzatar ekanmiz, ularning kitobga bo‘lgan mehr-muhabbati, bilim olishga bo‘lgan intilishi alohida ajralib turadi. Aynan kitobxonlik orqali inson o‘z hayot yo‘lini anglaydi, to‘g‘ri qarorlar qabul qiladi va jamiyatda o‘z o‘rnini topadi.

Kitobxonlik – inson tafakkuri va ruhiy dunyosini boyituvchi, uni jamiyatda faol ishtirok etishga tayyorlovchi asosiy omillardandir. Kitob bilan do‘st tutingan shaxs nafaqat bilimli, balki keng qarashli, teran fikrlovchi, sabrli va ongli inson sifatida shakllanadi. Quyida kitobxonlikning muvaffaqiyatga ta‘sirini bir necha asosiy yo‘nalishlar bo‘yicha tahlil qilamiz:

1. Bilim va kasbiy muvaffaqiyat o‘rtasidagi bog‘liqlik

Kitoblar – bu insoniyat tajribasining xazinasini. Har qanday kasb egasining bilimli va yetuk mutaxassisga aylanishida kitob o‘qishning o‘rni beqiyosdir. Misol uchun: Mashhur ixtirochi Elon Musk bolaligida kuniga o‘nlab sahifa ilmiy-fantastik va texnik kitoblar o‘qigan. Uning aytishicha, u raketa muhandisligiga oid chuqur bilimlarni aynan kitoblardan olgan. Bugungi kunda esa u SpaceX va Tesla kabi innovatsion kompaniyalarning asoschisi sifatida tanilgan.

O‘zbekistonlik olim va shoirlardan Erkin Vohidov, Abdulla Qodiriy, yoki Islom Karimov kabi arboblarning o‘zlarining bilimli, ma‘rifatli bo‘lishlarini kitobga bo‘lgan mehr bilan izohlashgan. Ularning kitobxonlikka bo‘lgan e‘tibori ularni jamiyatda yetakchilik darajasiga olib chiqqan.

2. Nutq boyligi va fikrni aniq ifodalash qobiliyati

Kitob mutolaasi, ayniqsa badiiy adabiyotlar, insonning tili, uslubi va nutq madaniyatini shakllantiradi. Yaxshi o‘qigan inson o‘z fikrini aniq, ravon va mantiqli tarzda bayon eta oladi, bu esa muvaffaqiyatli muloqotga zamin yaratadi.

Notiqlik san‘atining ustalaridan biri — AQSHning sobiq prezidenti Barack Obama o‘zining nutq madaniyati va so‘zlash uslubini bolalikdagi kitobxonlik orqali shakllantirganini ta‘kidlagan.

Kitobxon yoshlarning yozma insho yoki og'zaki chiqishlarida so'z boyligi yuqori bo'ladi, ular murakkab fikrlarni oddiy va tushunarli qilib bayon eta oladilar. Bu esa ularni imtihonlarda, suhbatlarda va ish faoliyatida ajratib turadi.

3. Tanqidiy va mustaqil fikrlash qobiliyati

Kitobxon inson dunyoga bir yoqlama emas, balki har tomonlama tahliliy yondashadi. Ayniqsa falsafiy, tarixiy yoki ilmiy kitoblar insonni voqealarni chuqur o'ylab ko'rishga undaydi.

Buyuk faylasuf Immanuil Kant o'z asarlarida insonning "aqlli fikr yuritish" orqali haqiqatga yetishi mumkinligini ta'kidlaydi. Kantning o'zi ham yoshligidan muntazam kitob o'qish orqali falsafiy dunyoqarashini shakllantirgan.

O'quvchilar orasida ijtimoiy hayotga faollik bilan yondashadigan, muammolarga tanqidiy qaray oladigan yoshlar odatda kitobga mehr qo'ygan bo'ladi. Ular turli manbalardan olingan fikrlarni solishtirish, baholash va o'z qarashini shakllantirishga qodir.

4. Emotsional intellekt va ruhiy barqarorlik

Kitoblar insonni nafaqat aqliy, balki hissiy jihatdan ham tarbiyalaydi. Badiiy adabiyotlar orqali inson boshqa odamlarning his-tuyg'ularini tushunadi, empatiya his qiladi, sabr va bardoshga ega bo'ladi.

Psixologlar tomonidan olib borilgan tajribalarda, muntazam badiiy asar o'qiydigan insonlar boshqalarga nisbatan ko'proq empatiya va bag'rikenglikka ega bo'lishi aniqlangan. Bu sifatlar ijtimoiy muhitda muvaffaqiyatli muloqot va hamkorlik uchun juda muhim.

5. Raqamli davrda kitobxonlikning yangi shakllari

Bugungi raqamli asrda kitobxonlik faqat bosma shakl bilangina emas, balki elektron, audio va interaktiv formatlarda ham rivojlanmoqda. Bu esa har qanday holatda ham o'qish imkonini beradi.

Ko'plab zamonaviy tadbirkorlar va dasturchilar (masalan, Bill Gates yoki Mark Zuckerberg) yiliga o'nlab kitob o'qib, ularning sharhlarini ijtimoiy tarmoqlarda baham ko'radilar. Ular o'zlarining intellektual rivojlanishini kitobxonlik bilan bog'laydi.

Kitobxonlik – bu oddiy mashg'ulot emas, balki shaxsiy taraqqiyot, ma'naviy yuksalish va jamiyatda o'z o'rnini topishning strategik vositasidir. Zamonaviy inson uchun muvaffaqiyatga erishish faqat texnik ko'nikmalar yoki ijtimoiy aloqalar bilangina emas, balki chuqur bilim, keng tafakkur, nutq madaniyati va ijtimoiy-emotsional intellekt orqali ro'yobga chiqadi. Aynan mana shu jihatlar muntazam kitob o'qish orqali shakllanadi.

Kitobxon shaxs – bu o'z fikrini mustaqil ifoda eta oladigan, har qanday vaziyatda muammolarga innovatsion va tanqidiy yondashadigan, ijtimoiy faolligi yuqori bo'lgan shaxsdir. Muvaffaqiyatli insonlar tarixini o'rganar ekanmiz, ularning barchasi hayot

yo‘llarini kitob bilan boshlab, doimo o‘z ustida ishlagan, fikrlash doirasini kengaytirgan, madaniyatli va ongli qarorlar qabul qilishga o‘rgangan shaxslar ekani ayon bo‘ladi.

Shuningdek, kitobxonlik nafaqat kasbiy yutuq, balki hayotiy barqarorlik va ruhiy muvozanatning ham asosi sanaladi. Kitoblar insonni ichki insho bilan yuzlashtiradi, o‘zini anglashga undaydi, boshqa insonlarning hayotiy tajribalari orqali saboq olish imkonini beradi. Bu esa o‘z-o‘zini tarbiyalash, intizom va hayotga ongli munosabat shakllanishiga olib keladi.

Bugungi raqamli davrda kitobxonlikning shakli o‘zgarayotgan bo‘lsada, uning mazmuniy va tarbiyaviy kuchi hanuz saqlanib qolmoqda. Elektron va audio kitoblar, onlayn kutubxonalar, ilmiy bloglar va ma’rifiy platformalar yangi avlodni kitobga qaytarmoqda. Biroq asosiy e’tibor — yoshlar ongida kitob o‘qish zarurat emas, ehtiyoj sifatida shakllanishiga qaratilishi kerak.

Shunday ekan, jamiyatda intellektual, ijtimoiy va ma’naviy yetuk avlodni tarbiyalashda kitobxonlik madaniyatini oshirish eng muhim vositalardan biri bo‘lib qoladi. Zero, kitobxon jamiyat – muvaffaqiyatli va farovon jamiyatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullaev N. Kitob va yoshlar: ma’naviy tarbiyaning asosiy omili. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
2. Komilov N. Ma’naviyat asoslari. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 2020.
3. Xudoyqulova M. Kitobxonlik madaniyatining yoshlar ma’naviyatiga ta’siri // Pedagogik izlanishlar jurnali. – 2021, №3. – B. 45–50.
4. Allamuratova D. Kitobxonlik va o‘quvchi tafakkuri // O‘zbekiston maktabi jurnali. – 2022, №2. – B. 60–64.